

“Een beschermd soort kan maar beter niet succesvol worden beschermd”

Het klinkt voor een plant- of diersoort heel aantrekkelijk om via het Nederlandse natuurbeleid beschermd te worden. Kijk maar naar de ganzen: sinds we ze beschermen gaan het supergoed met deze vogels. Of de das. Jarenlang op puntje van uitsterven, maar inmiddels komen er weer op veel plaatsen heel gezonde populaties voor. En wat te denken van de vroeger zo zeldzame aalscholver..?

De bescherming heeft echter een keerzijde. Want het gaat nu zo goed met deze ooit zeldzame soorten dat ze schade gaan veroorzaken. Het draagvlak voor bescherming kalft af, mensen zien de dieren liever gaan dan komen. Bescherming slaat om in bestrijding. Dus luidt de stelling: ‘Een soort kan maar beter niet succesvol beschermd worden’.

— Lotty Nijhuis
(journalist)

Erik Koffeman,
Faunabeheereenheid Gelderland

“Vaak zien we de problemen al jaren aankomen, maar gaan we pas handelen als het te laat is. Typisch Nederlands poldergedrag”

“Wat is de definitie van succesvolle bescherming? Daarvoor moet je weten wat het doel is van bescherming en wat randvoorwaarden zijn. In Nederland hebben we dat vaak helemaal niet helder.

Ik vind succesvol beschermen: een soort op een niveau brengen waarop de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is, maar zonder dat de populatie doorslaat. Wat succesvol beschermen is, verschilt per diersoort. Een das heeft een heel territorium en zal daar binnen blijven. Hij is al snel lokaal succesvol zonder dat dat veel problemen oplevert. Bij de gans is dat heel anders: die heeft een grote reproductie en kan overal naartoe vliegen. Je moet dus steeds op zoek naar de balans: past de populatie bij het gebied en bij de ecologische doelstelling? Een populatie mag daarbij geen onnatuurlijke negatieve invloed hebben op de omgeving.

Enerzijds gaat dat over de invloed op andere soorten. Damherten verdringen reeën: het succes van de ene soort gaat dan ten koste van de andere, en dat is niet succesvol. Anderzijds gaat het dan over de invloed op andere menselijke belangen. Ganzen in de landbouw, bevers in het waterbeheer, wilde zwijnen in het verkeer. Vaak zien we de problemen al jaren aankomen, maar gaan we pas handelen als het te laat is. Typisch Nederlands poldergedrag. Je moet het dus in samenhang bekijken, en daar op tijd op anticiperen. Dan kun je zonder problemen succesvol beschermen, mits je daarnaast werkt aan draagvlak. Met de das gaat het heel goed. De bescherming is succesvol, maar er is ook landbouwschade. Je moet zorgen voor een goede schaderegeling, anders verlies je het draagvlak en gaat een soort zoals de das alsnog aan het eigen succes ten onder.”

Ton Denters, urbaan ecooloog,
Ingenieursbureau Amsterdam

“Sinds 2017 zijn deze soorten wettelijke niet meer beschermd, maar ik vind dat we muurvegetatie alsnog moeten beschermen”

“Het is van belang soorten te behouden die ertoe doen, zeker in stedelijk gebied. Dat vraagt continuïteit van bescherming. Bescherming is niet alleen belangrijk vanuit soortoptiek en de zeldzaamheid van de soort, maar ook vanuit educatief oogpunt, zodat je kunt laten zien hoe belangrijk groen is voor de stad.

In stedelijk gebied zijn onder andere muurvegetaties van belang. Sommige soorten waren voorheen beschermd. In Amsterdam hebben we voor een aantal van die soorten succesvol maatregelen genomen. Je ziet dat er op die plaatsen nu meer varens groeien. Sinds 2017 zijn deze soorten wettelijke niet meer beschermd. Ik vind dat we muurvegetatie alsnog moeten beschermen, als belangrijk onderdeel van de stedelijke natuur. Want los van onze zorgplicht zijn groene muren ook hard nodig voor klimaatadaptatie.

Dat biedt overigens ook kansen. Groen wordt steeds meer als zakelijke partner gezien in klimaatadaptatie. Steeds vaker is er mandaat vanuit projecten en beleid voor natuurinclusief bouwen. En dus zitten we met constructeurs om tafel met de boodschap: we willen vergroenen. De vraag is niet of, maar hoe.

Bescherming van soorten hoeft dus helemaal niet via de wettelijke lijn te lopen. De insteek is dan: goede groeiplaatsen creëren voor een aantal planten die belangrijk zijn. Zo proberen we in de nieuwe wijk Houthaven nu een groene kademuur te realiseren. Voorheen gingen we in de weer voor een aantal plantjes, probeerden we met veel kunst- en vliegwerk wat tongvaren te beschermen. Maar eigenlijk is het veel leuker om voor muurvegetatie in het algemeen aan het werk te gaan. En ook voor bewoners is het veel aansprekender.”

Har Frenken, lid dagelijks bestuur Waterschap Limburg

“We hebben als samenleving de plicht om ervoor te zorgen dat er geen situaties ontstaan dat dieren als een plaag worden beschouwd of andere soorten gaan verdrukken”

“Als waterschap steunen wij het uitzetten en beschermen van soorten mits hier een gedegen beheerplan onder ligt. Zomaar soorten uitzetten en zien wat gebeurt, is onverantwoordelijk in ons dichtbevolkte landje. Sommige soorten blijken zich veel sneller te ontwikkelen dan gedacht. De bever is hier een goed voorbeeld van. In Limburg dreigt een beverplaag te ontstaan. Door gebrek aan natuurlijke vijanden krijgen we een overpopulatie, en het beest gaat zich nu ook vestigen op plekken waar hij enorme economische schade veroorzaakt. Soms zelfs gevaarlijke situaties, waarbij bijvoorbeeld bij veel neerslag een straat onder water komt te staan. We zijn nu ontzettend veel tijd en geld kwijt aan het voorkomen van overlast door de bever. We zouden bevers, daar waar ze overlast veroorzaken, willen wegjagen door bijvoorbeeld dammen af te breken, maar dit is lastig omdat de wetgeving dit niet toelaat. De Flora- en faunawet gaat uit van een zeldzaamheidsprincipe voor beschermde soorten, de bever is echter zo zeldzaam niet meer in ons beheergebied. Wegvangen is ook geen optie, omdat we gevangen bevers nergens meer in Nederland kwijt kunnen.

Als overheid gaan we zeer zorgvuldig om met de problematiek: samen met de omgeving bekijken we welke belangen het zwaarst wegen, zoals natuur versus economische belangen. We hebben als samenleving de plicht om ervoor te zorgen dat er geen situaties ontstaan dat dieren als een plaag worden beschouwd of andere soorten gaan verdrukken. Een goed faunabeheerplan kan veel dierenleed of maatschappelijke ergernis besparen. Via de faunabeheeroverleggen kunnen alle belanghebbenden zorgen dat de instandhouding van een gezonde populatie gewaarborgd blijft.”

Hugh Jansman, dierecoloog Wageningen Environmental Research

“In Nederland gaat het bij succesvolle soorten vaak over het verschil in draagkracht en draagvlak”

“Natuur is dynamisch en niet statisch zoals vaak vanuit beleving wordt aangenomen. In de afgelopen decennia is veel veranderd, direct (intensivering grondgebruik) en indirect (klimaatverandering). Dit heeft allemaal effecten op ecosystemen en populaties van soorten. Soortbescherming richt zich veelal op soorten die vrijwel niet meer op eigen kracht levensvatbaar kunnen voortbestaan. Om die duurzaam te laten voortbestaan worden maatregelen getroffen die veelal ten gunste zijn van het hele ecosysteem, zoals herstel van een zoetwaterecosysteem voor bijvoorbeeld de bever en otter. De doelsoort is dan de ambassadeur voor dat hele ecosysteem. Daarnaast worden soms specifieke maatregelen getroffen, zoals het uitzetten van bevers of de aanleg van tunnels met geleidende rasters voor de das. In het geval van bijvoorbeeld de grauwe gans is het vooral de veranderde grasteelt in combinatie met internationale bescherming die de soort laat profiteren. Overlast wordt vaak beleefd als iets nieuw is, wat we verleerd zijn. Herders in de Balkan waar altijd wolven hebben geleefd ervaren minder overlast van predatie dan herders in de alpen waar de kuddes lange tijd geen predatierisico hebben ondervonden omdat grote roofdieren er waren uitgeroeid. In Nederland gaat het bij succesvolle soorten vaak over het verschil in draagkracht (hoeveel van de soort kunnen er voorkomen) en draagvlak (wat accepteren wij als maatschappij als een stand waarbij de eventuele overlast voor natuur en maatschappij aanvaardbaar is). Bij ganzen en hoefdieren wordt zodoende gewerkt met aantalsregulatie.

De stelling is dan ook een ‘contradictio in terminis’. Soorten die specifiek beschermd worden, hebben die bescherming nodig. Eventueel populatiebeheer vindt pas plaats als de soort levensvatbaar is en de aantalsregulatie de duurzaamheid niet schaadt.”

Jakob Bartelds, Portefeuillehouder Omgeving LTO Nederland

“Succesvol betekent voor LTO het samen komen tot oplossingen, zodat natuur en landbouw en andere functies kunnen bestaan”

“De landbouw maakt voor haar productie dagelijks gebruik van de natuurlijke omgeving in een gebied. Wij zijn mede verantwoordelijk voor het behoud van een natuurlijk evenwicht. Er kan dan ook plek zijn voor succesvolle soortbescherming. Succesvol betekent voor LTO het samen komen tot oplossingen, zodat natuur en landbouw en andere functies kunnen bestaan. Dat betekent dat er in natuurgebieden voldoende ruimte moet zijn voor het voortbestaan van wilde dieren, zoals de das. Wij zijn van mening dat er voor de das nu te weinig ruimte is in de natuur. Bossen bieden niet voldoende voedsel, denk daarbij aan bodemdierpjes. Het gevolg is dat de dieren uitwijken naar landbouwgrond en schade toebrengen aan gewassen. Bovendien graven ze enorme burchten, en ook dat kan voor de landbouwer nadelig zijn. Om een goed beeld te krijgen van de werkelijke situatie in ons land roept LTO steeds haar leden op schade te melden bij de provincie, los van het aanvragen van een schadevergoeding. Door melding kan in overleg met provincies en natuurorganisaties gekeken worden waar en hoe er wel een natuurlijke leefomgeving gecreëerd kan worden voor het dier. Een soort kan dan succesvol beschermd worden: op een niveau dat de populatie duurzaam in stand houdt, zonder dat overlast ontstaat voor de landbouw of andere functies.”